

UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” ALBA IULIA
FACULTATEA DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

Preoție și slujire, cultură și spiritualitate

**Aspecte privind lucrarea liturgică,
pastorală și culturală a Bisericii Ortodoxe**

TEZA DE ABILITARE

DOMENIUL: TEOLOGIE

Pr. Marian Șt. VÎLCIU
prof. univ. dr.

Alba Iulia
2017

REZUMAT

Munca de cercetare științifică a debutat sub îndrumarea Pr. Prof. Dr. Nicolae D. Necula, titularul de atunci al catedrei de Teologie Liturgică din cadrul Facultății de Teologie Ortodoxă „Justinian Patriarhul” din București și a continuat după titularizarea mea în învățământul superior din anul 2000.

Începând cu această dată am căutat să păstrez cât mai actuală și mai aplicată informația în domeniul teologiei liturgice și pastorale, încercând să țin seama de problematica teologică complexă contemporană, abordând în cercetările mele teme specifice importante, aducându-mi astfel propria mea contribuție la cunoștințele din domeniu.

Poate cele mai consistente dintre studiile pe care le-am alcătuit pe parcursul activității mele științifice sunt cele dedicate Sfintelor Taine.

Sfintele Taine, căi și mijloace de edificare a Bisericii și de mântuire a credincioșilor

După cum este cunoscut Sfintele Taine reprezintă un capitol fundamental al teologiei ortodoxe și în egală măsură, o parte de asemenea fundamentală a vieții liturgice a Bisericii. Potrivit teologiei ortodoxe este cu neputință a concepe mântuirea în general și mântuirea subiectivă în special, făcând abstracție de rolul, lucrarea și importanța Sfintelor Taine în acest proces. Tocmai de aceea am considerat că a acorda atenție acestui capitol este eminent necesar pentru a reafirma valoarea și necesitatea Sfintelor Taine în procesul mântuirii omului, Tainele fiind înțelese și ca mijloace de edificare a Bisericii.

Dintre acestea, se evidențiază cu ușurință cercetarea dedicată Sfintei Taine a Preoției, care, dincolo de argumentația biblică și patristică ce a fundamentat abordarea, a avut drept scop prezentarea învățăturii de credință și a rânduiei slujbei hirotoniei pentru Biserica Ortodoxă, Bisericile Vechi Orientale (Bisericile Coptă, Nestoriană, Siro-Iacobită și Armeană), Biserica Romano-Catolică și Biserica Protestantă (cu referințe din Biserica Evanghelică), cu evidențierea diferențelor privind doctrina bisericilor menționate referitoare la Sfintele Taine în general și a Preoției în special, precum și a particularităților privind rânduiala liturgică a Preoției. Cât privește celelalte Taine, acestea au constituit teme de cercetare, fiind abordate în diferite moduri: Tainele încorporării în Hristos analizate sub aspectul fundamentării patristice a acestora, folosind în acest demers lucrările Sf. Chiril al Ierusalimului, Sf. Ioan Gură de Aur, Teodor de Mopsuestia, Ambrozie al Milanului și evidențiind particularitățile teologice și liturgice ale fiecărui autor în parte; Spovedania și Euharistia au fost tratate ca taine ale restaurării vieții umane și comuniunii, în abordările legate de Cununia s-a căutat evidențierea semnificațiilor teologice ale tainei și prezentarea importanței Cununii înțeleasă ca Taină a familiei creștine, iar în ceea ce privește Maslul s-a făcut vorbire despre evoluția rânduiei tainei și a semnificației acesteia pentru pastorația bolnavilor.

Tipar, cult, cultură – tipăriturile de la Târgoviște din secolele XVI-XVII

Cercetarea făcută în legătură cu tiparul la Târgoviște în secolele XVI-XVII, s-a rezumat la analiza cărților tipărite aici de ieromonahul Macarie, cele mai importante cărți liturgice privind slujba bisericească, un **Liturghier (1508)**, un **Octoih (1510)** și un **Tetraevanghel (1512)**, adevărate capodopere ale artei tipografice românești, primele cărți de acest fel tipărite în limba slavă, care au cunoscut o extinsă circulație, fiind folosite de toate bisericile ortodoxe care foloseau în cultul lor limba slavă. La acestea se adaugă studii legate de Molitfelnicul lui Dimitrie Liubavici din 1545 și de Pravila cea Mare din 1652 ambele apărute la Târgoviște. În ceea ce privește activitatea tipografică a lui Dimitrie Liubavici la Târgoviște, am evidențiat faptul că acesta continuă programul inițiat de Macarie tipograful, de a oferi carte religioasă Bisericii românești care avea nevoie de aceasta pentru săvârșirea sfintelor slujbe, reprezentând în același timp și o activitate culturală de excepție, care subliniază cu claritate aplecarea voievozilor români, a clerului ortodox și nu în ultimă instanță a românilor în general, către fenomenul cultural și religios, într-o vreme în care libertățile și posibilitățile economice, nu se pot compara cu cele din vremea noastră. Totodată am subliniat faptul că prin activitatea acestui tipograf care reușește să formeze o generație de ucenici tipografi români (am amintit pe Oprea, Petre, Coresi și probabil vor fi fost și alți ucenici) Târgoviște devine primul centru de iradiere a meșteșugului de tipărit carte românească. Referitor la Pravila cea Mare am subliniat faptul că este o lucrare de referință de acest gen, valoarea și importanța ei fiind dovedită, printre altele și de îndelungata ei întrebuințare în viața bisericească și de stat pentru mai bine de două secole. Pravila cea Mare a reprezentat nu numai un cod bisericesc, ci și un cod de legi de stat, aplicat ca atare atât în Țara Românească, cât și în Moldova până târziu, spre sfârșitul secolului XVIII, rămânând în vigoare alături de alte colecții de legi și după aceea, fiind invocată mereu în justiție ca un cod de legi recunoscut ca atare, cu autoritate în practica judecătorească. Trebuie să spunem că Pravila cea Mare nu a fost gândită și concepută numai ca un cod sau alcătuire de legi, ci și ca un adevărat îndreptar de credință, ceea ce face ca această lucrare de o inestimabilă valoare să fie considerată ca un document al conștiinței ortodoxe. Totodată, Pravila cea Mare trebuie înțeleasă și ca un document ce a contribuit la întărirea conștiinței de neam, știut fiind faptul că ea a circulat și a fost folosită în toate cele trei provincii românești.

Slujire liturgică, pastorație și misiune – problematica pastorală contemporană

Cercetările din acest capitol vizează în egală măsură teme importante referitoare la slujirea liturgică și problemele cu care se confruntă astăzi Biserica și lucrarea ei, având în vedere provocările deloc puține ale societății contemporane, precum și teme pastorale actuale referitoare atât la pastorația în mediul rural, cât și la pastorația în mediul urban, cu particularitățile și problematica specifice. Temele abordate se doresc a fi un răspuns aplicat la problematica liturgică și pastorală contemporană.

Partea rezervată propunerilor de dezvoltare a cercetărilor are în vedere alcătuirea unui volum rezervat problemelor de natură liturgică și pastorală care să cuprindă și răspunsuri care să conducă la rezolvarea acestora, alcătuirea unor studii referitoare la tipăriturile diaconului Coresi, precum și aplecarea asupra unor studii de liturgică comparată.

